

SLUTRAPPORT

Värmland läser

“Läsning är en grundforskning i konsten att vara människa och utan motstånd och nya perspektiv från orden och litteraturen blir det svårt att navigera i en komplex värld”

Läsdelegationen

Med stöd av Statens kulturråd

Inledning

Det finns indikationer på att svenska elevers läsutveckling försämrats sedan 1991, något som i sin tur anges är en av de största anledningarna till att elever inte uppnår målen i de teoretiska ämnena i skolan. Det finns också fortsatt stora skillnader i läsförståelse när det gäller kön och socioekonomisk bakgrund. I gruppen ungdomar i åldrarna 16–25 år syns en tydlig minskning bland de som läser på sin fritid varje vecka.

Ur ett jämställdhetsperspektiv kan nämnas att både pojkars och flickors läsförmåga har försämrats över tid men försämringen är betydligt större hos pojkar än hos flickor. Språkutvecklingen inverkar på möjligheten att påverka sin framtid, och på lång sikt bidrar det till att fler blir behöriga till gymnasiet, vidareutbildar sig och lättare får jobb. Projekt *Värmland läser* har velat medverka till att minska dessa skillnader för att ge barn och unga en god start i livet, goda förutsättningar genom skolåren och som ung vuxen.

Anledningarna till att någon inte läser kan vara många och komplexa, att främja läsning är därför ett uppdrag som spänner över flera politikområden. Utan tillgången till ett språk, att till exempel ha svårigheter att ta del av fördjupad nyhetsrapportering, samhällsinformation, facklitteratur och skönlitteratur, stänger ute. Ett öppet och demokratiskt samhälle bygger på att alla kan delta.

Aktuella litterära och kulturella konsumtionsmönster i samhället ger vid handen att även tillgängligheten till kultur är ojämnt fördelad. Att aktivt verka för att öka den tillgängligheten för grupper som i lägre utsträckning läser är också därför även av demokratifrämjande karaktär.

Ett annat skäl till att starta projekt Värmland läser var att Värmland saknade en sammanhållande regional aktör som långsiktigt, sammanhållet och brett i samhället driver frågan om läsning och läsfrämjande. I förslaget till ny Kulturplan 2022 skrivs att resultaten från projekt Värmland läser ska tillvaratas samt att slutsatser och förslag från projektet läser ska infogas i det fortsatta arbetet med läs- och litteraturfrämjande, både vad gäller strategisk och operativ nivå.

Vi har närmat oss men att säga att vi kommit i mål stämmer inte. Fokus har legat på att snickra på en hållbar grund för ett långsiktigt arbete med läs- och språkfrämjande och här har vi kommit en bra bit på väg.

Läs om projektets utgångspunkter, mål, insatser och slutsatser i föreliggande rapport, medverka sen gärna i arbetet för att fler värmlänningar får tillgång till ett rikt språk – och vill använda det!

Åsa Ranung
Projektledare

Karlstad 2021-06-30

Slutrapport

Projektnamn	Värmland läser 2.0
Projektledare	Åsa Ranung
Projektperiod	[2018-06-01 – 2021-12-31]

Innehåll

1.	Beskrivning	1
1.1	Utgångspunkter för projektet	1
2.	Mål	2
	Övergripande mål.....	2
	Projektets mål.....	2
3.	Målgrupper/Intressenter	2
4.	Projektorganisation	3
5.	Genomförande.....	5
5.1	SPÅR 1 - Mötesplats Värmland läser	5
5.1.1	MINSKA LÄSKLYFTOR - en dag om språk, jämlikhet och empowerment.....	5
5.1.2	SPRÅK, DEMOKRATI OCH HÄLSA	6
5.1.3	SANNING, LÖGN OCH SPRÅK - en dag om språklig navigation i svåra vatten.	7
5.1.4	VÄGAR TILL SPRÅK OCH LÄSNING, en dag om olika vägar att hitta fram till och använda sitt språk.....	8
	Genomfördes digitalt den 21 maj 2021.	8
5.2.	SPÅR 2 - Tvärdrag för läsfrämjande	9
5.3.	SPÅR 3 - Lösningar för framtiden.....	10
5.3.1	Shared reading (SR).....	11
5.3.2	Infrastruktur för läsfrämjande	12
5.3.3	Omvärldsbevakning	12
5.3.4	Projektorganisation	15
5.4	SPÅR 4 - Strategispåret	16
6.	Kommunikation	16
7.	Tidsplan.....	17
8.	Lärande och slutsatser från projektet	17
9.	Fler motiv till förslagen till beslut.....	17
10.	Förslag till beslut.....	19
1.	Lägg fast mål och indikatorer för uppföljning	19
2.	Utvecklare för läs- och litteraturfrämjande vid Region Värmland	19
3.	Shared reading Värmland.....	20
4.	Infrastruktur för läs- och språkfrämjande – Läsrådet i Värmland.....	21

1. Beskrivning

Värmland har en stark berättartradition. Fantasi och läslust uppmuntras av bibliotekens verksamhet och har stor betydelse för utbildning, bildning och demokratisk delaktighet i länet. Det finns emellertid även andra aktörer, utanför biblioteken, som spelar en roll här. Projekt Värmland läser har varit en samverkans- och lärprocess där vi tillsammans med länets aktörer både utforskat nya vägar för läsfrämjande och byggt vidare på gamla. Initiativet bygger på medverkan och engagemang från läsfrämjare och språkutvecklare ur ett brett perspektiv och avser ge avtryck även efter projekttidens slut. Projektet drevs av Region Värmland med stöd av Statens kulturråd.

1.1 Utgångspunkter för projektet

Bland de strukturella och övergripande utgångspunkterna har principen om *proportionell universalism* varit vägledande, det vill säga generella insatser som ges till alla i målgruppen men i "högre dos" till dem med störst behov. Andra vägledande utgångspunkter har varit:

- Att nå hela länet
- Att arbeta medskapande i så stor utsträckning som möjligt
- Angelägenheten om att ett öppet och transparent arbete
- Nyfikenhet på innovation och utveckling
- Samverkan inom och mellan många olika aktörer inom och utanför länet
- Att verka för att bygga kunskap och ett gemensamt språk
- Att utmana och pröva att förstå rådande normer och kultur inom området, vara normkritiska
- Att sträva efter jämlikhet/likvärdighet med språk och läsning som hävstång
- Att hellre "hissa än dissa"
- Att utveckla och bygga projektet under hand det pågår

Att vända den negativa trenden avseende läsförmåga och läslust ses som samhällsekonomiskt lönsamt och att alla satsningar som kan främja ordförråd, läsförmåga och själva läsandet i sig betraktas som investeringar.

Medskapande förhållnings- och arbetssätt

Dialog bygger på antagandet att det i varje situation finns en underliggande helhet. Det finns inte bara utrymme för ett perspektiv utan alla perspektiv. Om inte alla perspektiv får uttryckas och blir uppmärksammade kommer heller inte helheten att bli synlig och erkännas.

Genom ett medskapande arbetssätt bjuds människor in att delta, till samtal över gränser som föder den kreativitet, tillit och handlingskraft som utgör stommen i arbetet med förändring, utveckling och innovation. Styrkan ligger i att tillvara den handlingskraft som finns hos läs- och språkfrämjare i länet för ett mer inkluderande och hållbart utvecklingsarbete som ger avtryck även på längre sikt.

En utgångspunkt för projektet har varit att skapa utrymme för ett gränsöverskridande arbete och ta höjd för komplexiteten i utmaningarna samtidigt som vi befinner oss i system som präglas av hierarkier och snäva uppdrag.

2. Mål

Övergripande mål

1. Fler människor i Värmland har tillgång till ett rikt språk (och vill använda det)
2. En stärkt och utvecklad läsförståelse och ökat läsande i Värmland
3. Läsande har hög status bland barn, unga och unga vuxna
4. Fler flickor och pojkar klarar skolan med fullständiga betyg

Projektets mål

Metodutveckling

Medverka till att utveckla träffsäkra och användbara metoder för läsfrämjande som möter autentiska behov

Nya idéer och metoder är kommunicerade och spridda i länet

Starka läsfrämjare

Medverka till att lyfta fram länets läsfrämjare

Medverka till en vital och hållbar samverkan mellan olika läsfrämjare i länet

Infrastruktur för läsfrämjande

Medverka till att synliggöra språk och läsfrämjande i måldokument och strategier på regional och lokal nivå i Värmland

Medverka till att politiker och andra beslutfattare i länet har en medvetenhet om värdet av hög läskompetens och läsintresse

Läsande som medel

Medverka till ökad kunskap om språkets och läsandets betydelse för demokrati, jämlikhet och social hållbarhet

3. Målgrupper/Intressenter

Primära

Professioner, aktörer och vårdnadshavare som möter eller kan påverka vardagen för barn, unga och unga vuxna mellan 7-25 år.

Sekundära

Barn, unga och unga vuxna mellan 7-25 år

Inom gruppen:

- Särskilt lässvaga grupper
- Socioekonomiskt svaga grupper
- Barn och unga med annat modersmål än svenska
- Nationella minoriteter
- Barn och unga med funktionsvariationer

- Unga vuxna med ofullständiga betyg i grundskolan och/eller gymnasiet
- Arbetslösa ungdomar

4. Projektorganisation

Region Värmland, Kulturavdelningen, har lett och ansvarat för arbetet med *Värmland läser*. Den projektledande rollen har varit att skapa förutsättningar för utveckling, lärande och effekter hos andra aktörer i länet. Att vara en motor som har ansvar för helheten i projektet och att styra utifrån behov och projektplan. Detta förutsätter ett arbete som är både operativt och strategiskt med fokus på medskapande processer.

Se en beskrivning av projektorganisationen nedan:

Projektledare

Roll/ansvar

- Leda och driva projektet mot syfte, mål och förutsättningar i projektplanen.
- Ansvara för budget, utvärdering, kommunikation och dokumentation.
- Samla till och leda styrgruppsmöten.
- Samla till och leda referensgruppsmöten.
- Föra projektets talan.

Styrgrupp

Träffas 4 gånger/år. Deltagarna har mandat att fatta beslut inom sitt område/sin organisation samt har ett engagemang för läsfrämjande.

Roll/ansvar

- Bistå projektledaren vid prioritering och styrning av projektet.
- Sprida information (och entusiasm) om projektet
- Vara ambassadörer för läsfrämjande i länet
- Skapa förutsättningar och "röja väg" för projektets långsiktiga nytta (generellt och inom sina resp ansvarsområden)
- Efterfråga resultat
- Medverka till effektivitet och kvalitet i projektet

Ledamöter:

Enhetschef Kulturavdelningen, Region Värmland

Decan Karlstads universitet

Föreståndare för Regionalt utvecklingscentrum vid Karlstad universitet

Folkhälsochef Reegion Värmland

Skolchef i Sunne kommun

Strateg inom enheten för social hållbarhet, Länsstyrelsen i Värmland

Pensionär, författare och fd politiker

Referensgrupp:

Roll/ansvar:

- Bistå med "autentiska behov" från hela länet
- Vara ambassadörer för projektet och för läsfrämjande i länet
- Bistå med relevant kompetens och sakkunskap

- Medverka till hela projektets syfte och mål, inte enbart via "sitt eget" perspektiv
- Medverka i innovationsprocessen "Tvärdrag för läsfrämjande"

Deltagare:

- Biblioteksutvecklare vid Region Värmland
- Kommunikatör vid Region Värmland
- Språkutvecklare i Hammarö kommun och samordnare i SOL (Skriv och läs) nätverket
- Verksamhetsutvecklare i språk- och kunskapsutvecklande arbetssätt i Karlstad kommun
- Barnrättsstrateg, Region Värmland
- Första lärare i svenska som andraspråk på högstadiet
- Verksamhetsutvecklare för Ungdomsmottagnigar och första linjen mott.
- Agera Värmland (tidigare Brottförebyggande centrum)
- Universitetsadjunkt Karlstad universitet/kommunpolitiker
- Lärare Klarälvdalens folkhögskola
- Bibliotekschef i Årjäng
- Lärare på Rudskolan i Karlstad
- Logoped vid region Värmland
- Filmkonsulent vid Region Värmland
- Studieförbundet Värmland/Örebro
- Bibliotekarie i Kil
- Kulturkonsulent vid Region Värmland
- Författare
- Röda korset Forshaga
- Bibliotekarie i Karlstad
- Konsulent vid studieförbundet Bilda
- Samordnare /enhetschef för modersmål Forshaga kommun
- Skolbibliotekarie på Nobelgymnaset i Karlstad
- Universitetsadjunkt, doktorand Karlstad universitet
- Wermlandsoperan
- Projektledare, Utvecklingsenheten Region Värmland

Tillfälliga arbetsgrupper

I syfte att få med många perspektiv och autentiska utgångspunkter bildades vid upprepade tillfällen temporära arbetsgrupper med koppling till olika aktiviteter i projektet. Dessa upplöses efter genomförd uppgift.

Inom Region Värmland, avdelningen för kulturutveckling, anser vi att samtliga kulturområden har möjlighet att delta som läsfrämjande aktörer; litteratur, dans, film, UKM, kultur i skolan, hemslojd, bild och form samt Mediecenter.

5. Genomförande

Projektet har genomförts via 4 olika spår som tillsammans syftar till att förverkliga projektets mål. Dessa är

1. Mötesplats Värmland Läser
2. Tvärdrag för läsfrämjande
3. Lösningar för framtiden
4. Strateispåret

Läs en kort redovisning av var och en av dem nedan.

5.1 SPÅR 1 - Mötesplats Värmland läser

– För kompetensutveckling och kunskapsallianser
I syfte att:

- Sätta frågan om språk och läsfrämjande på dagordningen
- Skapa en mötesplats för läsfrämjare över olika typer av gränser - t ex organisatoriska, kompetensmässiga, vanor/traditioner, beslutsnivåer.
- Utveckla, problematisera och fördjupa olika områden av relevans för läsfrämjande, språkutveckling och jämlika förutsättningar
- Skapa förutsättningar för att bilda kunskapsallianser mellan olika professioner och samhällsaktörer i syfte att stärka det gemensamma lärandet och att kunskaper från teori och praktik kombineras och kommer till användning och nytta inom läsfrämjande arbete i Värmland.

Fyra olika mötesplatser har genomförts i projektet, se en kortbeskrivning av var och en av dem nedan:

5.1.1 MINSKA LÄSKLYFTOR - en dag om språk, jämlikhet och empowerment

– genomfördes fysiskt 18 juni 2019.

Arbetsgruppen för mötesplats 1 deltog:

En projektledare för Digitakt först vid Region Värmland

En medarbetare vid *Nya perspektiv*, Region Värmland

En jämställdhetsstrateg vid regionen Värmland

En strateg för social hållbarhet vid Länsstyrelsen i Värmland

En språk- och metodutvecklare vid Karlstads kommun

En biblioteksutvecklare vid region Värmland

Projektledaren för Värmland läser

I programmet den 18 juni 2019:

Inledning - Elisabeth Kihlström, ordförande i regionens kultur- och bildningsnämnd

Läskunnighet – en fråga om demokrati och emancipation. Zara Hedelin, universitetsadjunkt och doktorand i pedagogiskt arbete vid Karlstad universitet.

Läsklyftor, språk och empowerment. Bengt Starrin, professor emeritus vid Karlstad universitet

Dekadansa. Linn Eriksson, dansare och koreograf

Språk och frihet. Jonas Hassen Khemiri, författare och föreläsare

Work shop med alla deltagare vid Mötesplatsen. Frågor som samtalandes om var:

- Vilka är dina egna tankar och reflektioner om det här med läsklyftan, språk och empowerment?
- Hur kan ni, på din arbetsplats, utveckla ert arbete med de här frågorna?
- Hur kan en beskriva språkets roll för att känna sig inkluderad i samhället?
- Hur kan vi tänka och göra för att nå dem med störst behov?
- Vilka fortsatta steg skulle vi kunna ta tillsammans?

Tvärdrag för läsfrämjande – upptakt och information. Åsa Ranung, projektledare för Värmland läser

Läs mer och ta del av dokumentation från dagen i Bilaga 1.

5.1.2 SPRÅK, DEMOKRATI OCH HÄLSA

Genomfördes fysiskt 29 oktober 2019

I arbetsgruppen för mötesplats 2 deltog:

En biblioteksutvecklare vid Region Värmland

En biblioteksassistent vid Kils bibliotek

En politiskt tjänsteman i Arvika kommun

En folkhälsostrateg vid Region Värmland

Projektledaren för Värmland läser

I programmet den 29 oktober 2019:

Inledning - Gert Raiml, ledamot i regionens kultur- och bildningsnämnd

Om Värmland läser och ramverk för dagen - Åsa Ranung, projektledare Värmland läser

Komplexa samhällsutmaningar kräver medskapande processer. Hans Abrhamsson, docent i freds- och utvecklingsforskning vid Göteborgs universitet.

Folkhälsa och demokrati. Anna-Carin Johansson, Folkhälsochef vid Region Värmland och Åsa Ranung, projektledare för Värmland läser.

Språk och skrivande som demokratiskt redskap. Eva Lindgren, professor i språkdidaktik vid Umeå universitet.

Med filmen som språk. Dahyu Hashimi, filmkonsulent vid Region Värmland

Valet är ditt – ett projekt för att fler ska använda sin röst. Annika Lindqvist, frilandsjournalist och projektledare.

En demokratisk rättighet – alla ska ha möjlighet att läsa. Catharina Kåberg, Myndigheten för tillgängliga medier.

Medborgardialog i praktiken. Annelie Jansson, kommunikationsstrateg och Kerstin Johannesson, kommunpolitiker från Sunne kommun.

Biblioterapi. Helena Broms, biblioterapeut och utbildare.

Skolans demokratiska uppdrag. Anders Broman, lektor i statsvetenskap vid Karlstads universitet.

Work shop med alla deltagare vid Mötesplatsen. Frågor som samtalades om var:

- Hur vill ni beskriva förutsättningarna för en levande demokrati?
- Vilka är era reflektioner om kopplingarna mellan läsning, språk och hälsa?
- Medskapande samhällen som syftar till innanförskap och tillit skapar vi tillsammans. Vilka fortsatta steg skulle vi kunna ta gemensamt, och var för sig?

Fördel kvinna – ökade skillnader i utbildningsnivå mellan kvinnor och män. Emma Leijnse, författare samt skol- och utbildningsreporter på Sydsvenskan.

Läs mer och ta del av dokumentation från dagen i Bilaga 2.

5.1.3 SANNING, LÖGN OCH SPRÅK - en dag om språklig navigation i svåra vatten.

Genomfördes digitalt 8 september 2020 i samverkan med AGERA Värmland
Arbetsgruppen för mötesplats 3 deltog:

- En fritidsledare från Arvika
- En verksamhetsledare Studieförbundet Vuxenskolan
- En professor i medie- och kommunikationsvetenskap vid Karlstad universitet
- Verksamhetschefen vid AGERA Värmland
- En ledamot av styrgruppen för Värmland läser
- En filmkonsulent vid Region Värmland

- En kommunicatör vid Region Värmland
- En jurist vid Region Värmland
- Projektledaren för Värmland läser

I programmet den 8 september 2020:

Inledning - Elisabeth Kihlström, ordförande i Regions Värmlands kultur- och bildningsnämnd

Om att förstå och genomskåda - sanningen och demokratin. Åsa Wikforss – professor i teoretisk filosofi vid Stockholms universitet, författare, ledamot i Svenska Akademin och Kungliga vetenskapsakademien.

Sluta jaga sanningen på bekostnad av demokratin – Johan Farkas, medie- och kommunikationsforskare vid Malmö universitet

Om Agera Värmland - Beatrice Högå, verksamhetschef vid Agera Värmland

Icke ursäkt! Hur offentliga ursäkter tas emot och förhandlas efter #metoo – Erica Sandlund och Peter Wikström, forskare inom sorpkvetenskap vid Karstad universitet.

Var får du dina nyheter ifrån? – vad är journalistik och vad är inte journalistik? – Sanna Thoren Björling, journalist vid Dagens nyheter.

Digitalt dialogcafé och workshop med alla deltagare vid Mötesplatsen. Frågor som samtalades om var:

- Varför är den här frågan viktig för dig?
- På vilket sätt kan demokratin påverkas av spridning av desinformation?
- Vilken betydelse har frågan om sanning, lägn och språk på era olika hemmaplaner?

Retorik och politik – vad är egentligen medieträning och hur slipad ska en politiker vara? – Maria Wetterstrand, VD för Milton Europe och hållbarhetskonsult i Bryssel (tidigare riksdagsledamot och språkrör för miljöpartiet 2002-2011)

Värmland läser blickar framåt – Åsa Ranung, projektledare Värmland läser

Läs mer och ta del av dokumentation från dagen i Bilaga 3.

5.1.4 VÄGAR TILL SPRÅK OCH LÄSNING, en dag om olika vägar att hitta fram till och använda sitt språk

Genomfördes digitalt den 21 maj 2021.

Mötesplats 4 planerades främst av projektledare Åsa Ranung i samråd med samverkansparter inom projektorganisationen och representanter för tvärdrgsprojekten.

I programmet den 21 maj 2021:

Värmland läser, lärande och slutsatser – Åsa Ranung, projektledare Värmland läser

Om Tvärdrag för läsfrämjande - Åsa Ranung, projektledare Värmland läser

Träningsläger för lässugna – Ninnie Eråker, lärare vid Klarälvdalens folkhögskola.

Läsa, lyssna, dela - Annelie Diskerud Morken, diakon vid Nordmarkens pastorat, Lars-Erik Johansson, Bibliotekarie vid Årjängs folkbibliotek och Josefin Andersson, psykoterapeut vid Unicare vårdcentral i Töcksfors.

All världens språk - Madeleine Press, mottagningsenheten för nyanlända elever på Barn- och Ungdomsförvaltningen Karlstads kommun

Högläsningprojektet läsande förebilder - Grums bibliotek i samverkan med Jättestenskolan, Edsholms äldreboende, Strandlyans förskola och Västanå teater.

Lära svenska – läsa för barnen – Pia Segerpalm och Philip Jonsson från Röda Korset i Forshaga

Prisutdelning till vinnande Tvärdragsprojekt - Elisabeth Kihlström, ordförande i Region Värmlands kultur- och bildningsnämnd

Shared reading – läsa tillsammans, en introduktion – Stefan Eurenus, bibliotekskonsulent inom enheten Kulturutveckling, Region Uppsala.

Shared reading – vad händer i Värmland? – Läsledare Annika Lindqvist, Therese Rosenblad och Anders Thuresson

Premiärvisning av dokumentärfilmen Språket & Livet – värmländska vägar till språk och läsning - Läs- och språkfrämjande arbete kan se väldigt olika ut och ske i både självklara och oväntade miljöer. I Språket och livet får du möta människor (och en hund!) runt om i Värmland som alla är goda förebilder och visar hur du kan nå fram till barn, unga och unga vuxna på helt nya sätt

Panelsamtal med reflektioner om filmen och dess användningsområden - Elisabeth Kihlström, ordförande i Region Värmlands kultur- och bildningsnämnd, Philip Jonsson, Styrgruppen Värmland läser och Afeworki Teweldeberhan, språkstudierande och läsledare.

Livemusik med rapparen David Kroon

Läs mer och ta del av dokumentation från dagen i Bilaga 4.

5.2. SPÅR 2 - Tvärdrag för läsfrämjande

Tvärdrag för läsfrämjande har handlat om innovation och metodutveckling inom läsfrämjande i Värmland. Fokus har legat på innovationer som kommer till i mötet mellan olika aktörer såsom t ex

skolan och biblioteket, skolbiblioteket och idrottsföreningen, studieförbundet och intresseföreningen, äldreboendet och familjecentralen, kyrkan och vårdcentralen - eller nästan vilka andra konstellationer som helst i samhället. Att vidga synen på vilka som kan kallas sig läsfrämjare är en del av syftet. Innovationer kan förstås även komma till bland redan tidigare etablerade läsfrämjare.

Syftet med Tvärdrag för läsfrämjande var att:

- Höja statusen för läsning
- Utveckla nya sätt att tänka och göra för att främja läsning och tillgången till ett språk
- Vitalisera "gamla" men bra hjulspår inom läsfrämjande arbete
- Testa och "prototypa" nya sätt att tänka och göra läsfrämjande
- Identifiera nya läsfrämjare
- Engagera högt och brett kring läsfrämjande i Värmland
- Läsande har fått nya ambassadörer
- Nya samverkanskonstellationer bildas
- Sprida goda idéer och metoder till andra i länet och landet

Läs mer om de olika deltagande projekten i Tvärdrag för läsfrämjande i Bilaga 5.

5.3. SPÅR 3 - Lösningar för framtiden

Bygger på analys av behov, utmaningar, möjligheter och resurser från fas 1 och 2 och att sprida, kommunicera lärande och slutsatser. En del av uppdraget här har handlat om att möta och kommunicera med flera olika målgrupper i länet. Nedan finns en sammanställning av grupper som nåtts av information om projektet och dess mål, uppdrag och verksamhet samt samtal och gemensam reflektion om språk och läsning.

- Region Värmlands kultursamverkans grupp
- Digital verkstad i Karlstads kommun
- Nätverket för interkultur
- Länets barnbibliotekari nätverk
- Värmlandsidrotten
- SOL – nätverket (Skriv och Läs)
- Folkbildarna i Värmland
- AGERA Värmland
- Statens Kulturråd
- Koalitionerna för fullständig skolgång för barn och unga, Malmö universitet och Länsstyrelsen i Skåne
- Studieförbundet Värmland/Örebro
- Logopedmottagningen i Region Värmland
- Staden där vi läser för våra barn (Göteborg)
- Avd för regional tillväxt vid Region Värmland

- Bibliotekschefgruppen upprepat under projektet
- Innovationsveckan vid Region Värmland
- Social innovation Värmland
- Utvecklingsenheten vid Region Värmland
- Nätverket för nyanländas lärande
- Värmland skriver
- Kommunfullmäktige i Arvika
- Värmlands bokfestival
- Nämnden för kultur- och bildning i Region Värmland (vid flera tillfällen)
- Värmlandsrådet
- Regionalt utvecklingscentrum (RUC)
- Klarälvdalens folkhögskola
- Kyrkeruds folkhögskola
- Mottagningsenheten i Karlstads kommun
- Barn- och utbildningsförvaltningen Karlstad kommun
- Folkbiblioteken i Värmland
- Verksamheter inom Kultursamverkansmodellen i Värmland
- Folkbildningsrådet
- MUCF
- Folk & Kultur
- Projektet mot ofrivillig ensamhet i Region Värmland
- Svenska kyrkan
- Kollegor vid Kulturavdelningen
- Folkhälsoenheten vid region Värmland

5.3.1 Shared reading (SR)

Shared reading (SR) är en speciell metod för högläsning med efterföljande samtal i grupp utvecklad av den engelska litteraturvetaren Jane Davis. Det finns flera mål med SR, det kan handla om att ovana läsare ska komma i kontakt med läsning och skönlitteratur men också om att, genom texter, få möjlighet att samtala och reflektera över sånt som spelar roll i livet, möta andras perspektiv och må bra. SR är en intressant, givande och värdefull form av läsfrämjande och på samma gång en metodutveckling. SR kan utgöra en meningsfull komponent i arbetet med Kultur och hälsa.

Redan vid referensgruppens första möte presenterades metoden för deltagarna. Det fanns en stor enighet avseende dess potentiella värde för många olika grupper i vårt län. I Värmland utbildades våren 2021 24 st läsledare inom SR. Utbildningen genomfördes digitalt av engelska *The reader* och finansierades av projekt Värmland läser vid Region Värmland.

Med satsningen vill vi lägga grunden till ett värmländskt nätverk för SR. En så pass stor grupp ansågs kunna utgöra en bra förutsättning för att metoden ska kunna få fäste och komma till verklig nytta i vårt län. Vi syftar då på det samspel, lärande och gemensamma utbyte det skapar förutsättningar för. Många av de nya läsledarna verkar i en organisation där de kan använda sig av SR i den ordinarie verksamheten (t ex skolor, bibliotek, föreningar och studieförbund) medan andra verkar som frivilligaktörer eller egna företagare. Både ur ett lokalt och regionalt perspektiv har det ett stort värde med den bredd läsledarna representerar. Läs mer om läsledarna och deras framtidsplaner i Bilaga 6.

Det är vettigt och rimligt att vi, som planerat och finansierat utbildningen, också medverkar till att de önskade långsiktiga resultaten av insatsen nås. Vi har gjort en investering i läsfrämjande som vi bör förvalta och vidareutveckla.

Ta del av förslaget till fortsatt arbete med SR i «*Förslag till beslut om fortsatta steg*» på sid XX.

5.3.2 Infrastruktur för läsfrämjande

Ett uppdrag inom projektet har varit att bygga en infrastruktur för läsfrämjande i Värmland utan att det definierades närmare. Det har samtidigt varit en av projektets viktigaste framgångsfaktorer. Inriktningen här har handlat om att involvera många, bjuda in – och sedan låta aktörerna själva definiera sin roll och sina möjligheter i sammanhanget. Några konkreta exempel från uppdraget med att skapa en infrastruktur är:

- Mötesplatserna Värmland läser
- Det medskapande arbetssättet under projektets gång
- Nätverket Shared reading Värmland
- Bygget av projektorganisation
- Omvärldsbevakning avseende mål, roller, arbetsformer och samverkan kring läsfrämjande i Värmland. Se nedan.

5.3.3 Omvärldsbevakning

På uppdrag av en enhetschef vid Kulturavdelningen genomfördes en omvärldsbevakning under 2020. Metoden som användes var främst intervjuer. Syftet var att få veta mer om följande:

- Varför ett läsfrämjande uppdrag ev bör permanentas på regional nivå?
- Vad man skulle kunna (och vilja) uppnå med ett sådant uppdrag?
- Vilka målgrupper bör det rikta sig till?
- Hur rollen och uppdraget skulle kunna se ut får att svara mot utmaningar och behov?
- Vilken kompetens är lämplig för ett sådant uppdrag?
- Vilka är de centrala samverkansparterna?
- Hur får vi långsiktighet och störst nytta?
- Vad finns att säga om framgångsfaktorer och utmaningar i sammanhanget?

Respondenter var:

- Referensgruppen i Värmland läser
- Stygruppen i Värmland läser
- Regionala aktörer inom det läsfrämjande området i andra regioner
- Folkbiblioteken i Värmland

Sammanfattning av resultat från omvärldsbevakning

En permanent läsfrämjande funktion

Respondenterna var eniga om behovet av en permanent regional läsfrämjande funktion. Motiv som särskilt lyftes fram var utmaningen om den ojämlika tillgången till språk och läsning i vårt län. *”Det är så lätt att vi enbart når de som redan är läsare med våra insatser”*. Behovet av samverkan över olika typer av gränser lyfts och att det krävs en regional stödresurs för att på ett kontinuerligt sätt skapa förutsättningar för samverkan och att utmana gängse arbetsätt. Frågans koppling till ett hållbart samhälle hålls ofta fram som ett motiv tillsammans med frågans komplexitet och dess påverkansmöjligheter på jämställdhet och folkhälsa.

Mål för ett permanent uppdrag med läsfrämjande på regional nivå

En sammanställning av respondenternas svar avseende mål för det regionala arbetet ger vid handen att ett lyckat resultat av det regionala arbetet främst kan mätas och märkas inom de verksamheter och organisationer som vi samverkar med ute i länet. Uppdraget ska vara inriktat på att göra träffsäkra insatser baserade på verkliga behov.

Nedan listas de mest förekommande svaren på frågan *”Vilka mål borde ett regionalt läsfrämjande uppdrag ha?”*.

- Det finns en strukturerad, levande och stabil samverkan mellan läsfrämjare i Värmland
- Det finns ett regionalt läs-, skriv och språknätverk och ett i varje kommun, gärna med koppling till kommunens folkbibliotek
- Särskilt fokusera på läsfrämjandets roll för en levande demokrati samt ett jämställt och jämlikt samhälle.
- Läsningen, och tillgången till ett språk, är mer jämställd och jämlik
- Det finns politiska beslut och strategier avseende läs-, skriv- och litteraturfrämjande tagna i regionen och i varje kommun
- Det finns indikatorer och system för att kunna följa upp hur det går, regionalt och lokalt.
- Fler värmlänningar har tillgång till ett rikt språk, och vill använda det

Målgrupper för ett permanent uppdrag med läsfrämjande på regional nivå

Det råder, bland respondenterna, en stor enighet om att fokus ska vara att sträva efter att:

- Nå de individer och grupper som inte är läsare i dag
- Inte har tillgång till ett rikt språk
- Den regionala läsfrämjaren bör rikta sig främst mot de som möter, eller kan påverka vardagen, för dessa individer och grupper.
- Målgruppen ska inte avgränsas till åldrar utan ha ett livscykelperspektiv.
- Genom generella insatser sedan anpassa insatsen till att främst rikta sig till de som inom gruppen har störst behov, sk proportionell universalism.

Vis sidan av folkbibliotek, skolor och förskolor bör målgrupperna vara:

- Studieförbund
- Folkhögskolor
- Kyrkan
- SOL nätverket
- Olika kulturaktörer
- Idrottsrörelsen
- Arbetsgivare
- Barnhälsovården
- Akademin
- Studieförbund
- Folkhögskolor
- Kyrkan
- SOL nätverket
- Olika kulturaktörer
- Idrottsrörelsen
- Arbetsgivare
- Barnhälsovården

- Akademin

Organisation och förutsättningar för en permanent läsfrämjande funktion

En fråga om vilken organisering och vilka förutsättningar som skulle gynna funktionens uppdrag ställdes vid omvärldsbevakningen. Se respondenternas svar nedan:

- Intern samverkan med biblioteksutvecklare
- En mindre driftsbudget bör finnas till hands för uppdraget.
- Verksamhetsområdet läsfrämjande bör kopplas närmare samman med det litteraturfrämjande arbetet.
- Bygga vidare på Värmland läses upplägg och systematik

Vilken kompetens kan vara lämplig för en permanent läsfrämjande funktion?

En sammanställning av svaren på vilken kompetens som skulle vara lämplig och relevant för den läsfrämjande funktionen på regional nivå ser du nedan:

Funktionen bör vara en relationsbyggande strateg med en demokratisk drivkraft. Flera respondenter lyfter specifikt att det kan vara bra att funktionen i fråga inte är bibliotekarie eller lärare.

Sakkunskap – folkhälsa, kommunikation, pedagogik, samhällsutveckling

Processledning – Kunna facilitera, leda samverkan, förstå och nyttja komplexitet, få människor att känna sig trygga, koordinera och leda, designa och leda utvecklingsprocesser.

Under omvärldsbevakningen ställes även frågor om framgångsfaktorer och utmaningar för ett regionalt arbete med läsfrämjande

Se en sammanställning nedan:

Framgångsfaktorer

- En blandning av aktörer i samverkan
- Att sätta en organisation är viktigt (men kalla det gärna för nätverk)
- Att söka samarbeten med andra organisationer
- Ha förståelse för de olika kommunernas förutsättningar
- Ha ett tydligt formulerat uppdrag
- En liten vridning kan på sikt skapa stor och värdefull förändring
- Se värdet av olika kompetenser
- Att läsfrämjande kommer in i andra planer
- Lyft frågan politiskt
- Ha en bred referensgrupp
- Att det läsfrämjande arbetet + böcker dyker upp på oväntade platser och i sammanhang där man inte
- förväntar sig
- Att vi når de grupper som behöver det mest (inte de som är mest intresserade)
- Att det är roligt

Utmaningar

- Resursbrist
- Avsaknaden av skolbibliotekarier
- Det är svårt att nå ungdomar från 12-13 år och uppåt
- Övertro på digitala lösningar
- Länets socioekonomiska status

- Det här en viktig fråga ... men den slåss om utrymme och resurser med flera andra viktiga frågor

Ett regionalt uppdrag för läsfrämjande, inspel avseende innehåll och karaktär

Uppdraget bör ha en tydlig ram och struktur som även ger utrymme för förändring baserat på nya beslut, forskningsresultat eller annat. Avseende vad uppdraget som regional läsfrämjare skulle innefatta fanns en stor bredd bland respondenterna. Nedan finns en sammanställning av de vanligast förekommande.

- Arbeta med metodutveckling och stimulans avseende nya sätt att tänka och göra läsfrämjande
- Sprida metoder och arbetssätt som fungerar
- Bjuda in till träffar för kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyte
- Vara en samlade kraft som tydliggör och lyfter fram frågan om språk och läsning i många sammanhang och på många nivåer
- Fungera som ett stöd till läsfrämjare i länet
- Samverka med läs- och språkutvecklare i andra regioner
- Omvärldsspaning och omvärldsanalys
- Lyssna på, initiera, samordna och stödja lokala läsfrämjande nätverk
- Följa upp och utvärdera hur det går
- Stötta utvecklingen av skolbibliotek på folkhögskolor, grund- och gymnasieskolor
- Ha fokus på samhälls- och demokratiaspekten av språk och läsning
- Jobba med att få läsning och läsfrämjande utanför biblioteksvärlden
- Ge stöd till bibliotekens läsfrämjande insatser, gärna praktisk samordning av t ex författarbesök och föreställningar på biblioteken
- Fortbildning av olika slag

5.3.4 Projektorganisation

Projektorganisationen har haft en särskilt viktig roll inom projekt Värmland läser. Kombinationen av en fast organisering i form av styr- och referensgrupp (se ovan) och de grupper som vid behov bildats och sedan upplösts vid slutfört arbete är ett mycket effektivt arbetssätt. De tillfälliga grupper som här nämnts har innehållit representanter från t ex Agera Värmland, Karlstad universitet, Regional tillväxt, Region Värmland, Folkhälsoenheten vid Region Värmland, slöjd, film, bild och form, dans, litteratur och bibliotek inom Kulturavdelningen vid Region Värmland, Studieförbundet Vuxenskolan, MUCF, Folkbildningsrådet, Klarälvdalens folkhögskola, Statens kulturråd, Social innovation Värmland, Enheten för social hållbarhet Länsstyrelsen i Värmland, kommunikationsavdelningen vid Region Värmland, flera värmländska kommuner.

Genom att kontinuerligt ha bjudit in till medskapande och samverkan inom projektet har länets infrastruktur för läsfrämjande vuxit och utvecklats. Nya sätt att definiera frågan och vilka som kan påverka den blir ett resultat. Att arbeta medskapande och i samverkan med många olika aktörer ger även att vi blir många ambassadörer som genom sitt eget ordinarie arbete kan benämnas som läsfrämjare. Allt detta är en del av att skapa en mer "immateriell" del av infrastrukturen för läsfrämjande, det gör den inte mindre viktig.

5.4 SPÅR 4 - Strategispåret

Parallellt med insatser beskrivna i fas 1-3 pågick det s k "Strategispåret".

Här låg fokus på att medverka till att skapa långsiktigt hållbara strategier och fundament för framtidens arbete med läsfrämjande i länet, regional och/eller lokalt. Det har handlat om förankring genom att bl a föra upp frågan på politisk nivå i regionens Kultur och bildningsnämnd, det nya Värmlandsrådet och i kommunernas KSAU och/eller KS. Dessa möten/dragningar syftar till att höja kunskapsnivån om de vinster som finns kopplade till en hög och jämlik läsförmåga och läsintresse. Vinster för både individer, organisationer och samhälle. Vinster som handlar om:

- Att fler barn får godkända betyg i grund- och gymnasieskolan
- En ökad jämlikhet och jämställdhet
- Minskade socioekonomiska klyftor
- En vitaliserad demokrati
- En ökad motståndskraft mot "falska nyheter"
- Samhällsekonomiska vinster i form av ett minskat utanförskap

"Strategispåret" handlar också om att stimulera lokala och regionala beslutande organ till att lägga fast mål för sitt läsfrämjande arbete i organisationen, till dessa även koppla autentiska och användbara indikatorer för uppföljning. Ett annat syfte inom spår 4 var att höja medvetenheten om värdet av en hög läskompetens och medverka till ökad kunskap om språkets och läsandets betydelse för demokrati, jämlikhet och social hållbarhet.

6. Kommunikation

Kommunikation har varit en kärnfråga inom projektet. I varje spår och enskild aktivitet har vi kommunicationsplanerat och lyft särskilda kommunikationsmål i linje med projektets övergripande mål. Samarbetet med en professionell kommunikatör från regionens kommunikationsvadelning har varit en stark framgångsfaktor här.

Särskilda insatser inom området är

- Filmen *Orden är en superkraft* <https://www.youtube.com/watch?v=S7CNKtK4oco>
- Dokumentärfilmen *Språket & Livet – värmländska vägar till språk och läsning* <https://vimeo.com/557460033>
- Hemsidan www.varmlandlaser.se samt nyhetsflödet www.regionvarmland.se/kulturutveckling
- Facebooksidan Värmland läser <https://www.facebook.com/varmlandlaser>

En annan aspekt av området kommunikation är ett noggrant arbete med att tillgängliggöra dokumentation från de olika Mötesplatserna inom projektet. Detta har gjorts såväl skriftligt som via filmade intervjuer, powerpoint presentationer och noteringar från work shops.

Bifogar, som exempel, en kommunikationsplanering som gjordes tillsammans med styrgruppen i början av 2020 samt en brief inför jobbet med dokumentären *Språket & Livet*. Se bilaga 6.

7. Tidsplan

Projektet pågick mellan juni 2018 och december 2021

8. Lärande och slutsatser från projektet

En projektperiod om knappt 3 år är kort, det vet alla som arbetat med siktet inställt på att skapa långsiktig förändring och varaktiga resultat inom en komplex fråga. En får ha rimliga förväntningar. Några saker jag gärna vill dela med mig av avseende lärande och slutsatser går att ta del av nedan.

- Vara lyhörd och flexibel, fånga upp behov under hand i arbetet och sedan anpassa och ändra baserat på det
- Tänka hjärta och hjärna – vid sidan av att förstå och behövs även känslan av mening för att lyckas i processen
- Medskapande ledarskap, d v s metoder som bygger på dialog och samtal är viktiga verktyg i en process som vill skapa varaktiga resultat
- Att våga stanna upp och vara i "kaos" för att sedan samla ihop, analysera läget och ta nya beslut.
- Om resultatet blir bra kan det främst mätas i det som händer **inom** respektive deltagande organisationer, föreningar, myndigheter
- Tillgången till ett rikt språk är en mänsklig rättighet och en aspekt av att vara människa. Fokus på jämlikhet, jämställdhet vägled av proportionell universalism är en nödvändig grund för arbetet.
- Det finns superaktörer, men definitionen av vem/vilka som kan vara läsfrämjare bör vara vid och generös
- För att hitta (nya) vägar till språk och läsning bör vi öppna dörrar till hela samhället
- Arbeta nära eller i de miljöer där målgrupperna finns
- Viktiga läs- och språkfrämjande insatser heter ibland något helt annat. Det är helt ok.
- Projektorganisationens stora värde för att lyckas, låta folk inte bara TA del av det vi gör utan VARA en del
- Samverkan tar tid men är värt det
- Fokus på jämlikhet och språket som medel har varit en framgångsfaktor

9. Fler motiv till förslagen till beslut

Visionen i den nyss beslutade Värmlandstrategin säger att vi ska sträva mot **Ett hållbart Värmland som förändrar världen**. Ett grundläggande verktyg för den resan är tillgången till ett rikt språk och människor som vill använda det för att för att berätta vad de behöver samt medverka i ett arbete som kan skapa det Värmland vi vill ha och behöver. Det är ett av de perspektiv som på ett horisontellt vis ska gå genom insatsområdena i Värmlandsstrategin.

Värmlandsstrategin sätter och ljust på hur jämställdhet, vid sidan av att vara en grundläggande rättighet, även är en av de viktigaste drivkrafterna för länets innovations- och utvecklingsförmåga. Kreativa och innovativa samhällen är inte homogena utan kännetecknas av mångfald. En jämställd och jämlik tillgång till språk och läsning är en grundläggande förutsättning för att lyckas här och bör fortsatt vara en ledstjärna för arbetet. *"Alla människor ska få känna sig som en del av helheten, få möjlighet att utvecklas och vara med och bidra oavsett ålder, kön, etnisk tillhörighet, sexuell*

läggning, religion, funktionsnedsättning, könsöverskridande identitet eller uttryck, social situation eller bostadsort.” (Värmlandsstrategin s 20).

Det läs- och språkfrämjande arbetet i en region relaterar till de flesta av mål- och insatsområdena i Värmlandstrategin. Några exempel är:

- God och jämlik hälsa
- Ökad tillit
- Robust samhälle
- Tillgång till kunskapsutveckling
- Hållbar arbetsmarknad
- Innovationsdrivet näringsliv
- Jämställd och jämlik tillgång till makt och inflytande

Tillgången till ett rikt språk medverkar även till att stärka motståndskraften mot desinformation i en tid av ökad åsiktspolarisering och minskad förståelse av andra -

I skrivelsen *Barns och ungas läsning* bedömer regeringen att läsfrämjande insatser i och utanför skolan bör samverka i högre utsträckning än i dag, i syfte att bidra till att ge barn och unga mer likvärdiga förutsättningar för en fullgod läsförmåga och lustfyllda läsoplevelser. För att nå det övergripande målet för litteratur- och läsfrämjande lyfter regeringen att, vid sidan av biblioteken, även folkbildningens organisationer, det civila samhället och exempelvis förlagen har viktiga roller i det läsfrämjande arbetet. Man betonar att barns och ungas läsning är en fråga för hela samhället. Statens insatser ska syfta till att kunskapen om läsningens betydelse för utbildning, bildning och delaktighet i samhällslivet ökar jämfört med i dag. Det är därför viktigt att aktörer i och utanför skolan som på olika sätt arbetar läsfrämjande gör detta i en systematisk och långsiktigt hållbar samverkan med varandra. (ur Barns och ungas läsning, Skr. 2020/21:95)

Flera av de insatser som Läsdelegationen tidigare identifierat som viktiga för att främja ett ökat läsande och förbättra läsförståelsen ligger i gränslandet mellan olika sektorer. En av de största utmaningarna för läsfrämjande insatser är att kunna skapa ett sammanhållet och kontinuerligt arbete där insatser inom olika sektorer och samhällsområden samverkar i högre grad. Fördelarna med samverkan handlar om såväl bättre utnyttjande av gemensamma resurser som olika yrkesgruppers möjlighet att komplettera varandras kompetenser. Detta är en av grunderna till att inrätta ett läsråd på nationell nivå. Beslutet baseras på regeringens bedömning att läsfrämjande insatser i och utanför skolan bör samverka i högre utsträckning än i dag. Läsrådet i fråga får i uppdrag att samla och samordna aktörer och insatser kring barns och ungas läsning. (ur Barns och ungas läsning, Skr. 2020/21:95)

I samma skrivelse betonar regeringen vikten av att följa upp de insatser som görs, att utvärdera resultaten och utifrån dessa resultat förbättra kommande insatser. För att kunna avgöra vad som bedöms ge den effekt vi är ute efter inom det läs- och språkfrämjande arbetet ska målgrupperna i möjligaste mån, vara delaktiga i utformandet av de insatser som genomförs.

10. Förslag till beslut

1. Lagg fast mål och indikatorer för uppföljning

Ett långsiktigt och hållbart läs- och språkfrämjande arbete behöver utgå från formulerade motiv och fastlagda mål. Det krävs ett politiskt uppdrag och tydliga mål för att minska skillnader och skapa förutsättningar för en mer jämlik tillgång till språk och läsning. Målen ska vara långsiktiga men även innefatta delmål som visar om arbetet på kort sikt går i rätt riktning. Till målen kopplas indikatorer och system för att kunna följa upp hur det går, regionalt och lokalt.

Förslag till beslut:

- **Formulera och lägg fast både kortsiktiga och långsiktiga mål för regionens arbete inom läs- och litteraturområdet.**

2. Utvecklare för läs- och litteraturfrämjande vid Region Värmland

Ett långsiktigt och hållbart regionalt läs- och språkfrämjande arbete kan inte göras via tidsbegränsade projekt. Behovet av tydliga mål samt varaktiga och slitstarka insatser över tid är kontinuerligt och dagens organisering och resurser för frågan inom Kulturavdelningen är otillräcklig. I ansökan om statligt verksamhetsstöd till regional kulturverksamhet 2021 (KBN/200408) skrevs bl a följande avseende läsfrämjande. *"... syftet är att bidra till att utveckla en regional infrastruktur för läsfrämjande med särskilt fokus på lässvaga grupper i länet. Region Värmlands roll är att skapa förutsättningar för utveckling, lärande och effekter hos andra aktörer i länet. Ambitionen är att permanenta den regionala infrastrukturen för ett brett gemensamt arbete för läsfrämjande med ansvar fördelat på föreningsliv, kommun, studieförbund, folkhögskolor och akademi."* I syfte att säkerställa och vidareutveckla arbetet med läs- och språkfrämjande vid Region Värmland bör därför en permanent funktion som utvecklare inom läs- och litteraturfrämjande inrättas vid Kulturavdelningen. Området bör innefatta läs- och skrivfrämjande arbete samt stöd till litteraturutveckling.

Förslag till beslut:

- **Inrätta en tjänst som läs-, skriv- och litteraturfrämjare vid Kulturavdelningen, Region Värmland.**

Förslag till mål för arbetet:

- Det finns en strukturerad, levande och stabil samverkan mellan läsfrämjare i Värmland
- Det finns ett regionalt läs-, skriv och språknätverk och ett i varje kommun, gärna med koppling till kommunens folkbibliotek
- Särskilt fokusera på läsfrämjandets roll för en levande demokrati samt ett jämställt och jämlikt samhälle.
- Läsningen, och tillgången till ett språk, är mer jämställd och jämlik
- Det finns politiska beslut och strategier avseende läs-, skriv- och litteraturfrämjande tagna i regionen och i varje kommun
- Fler värmlänningar har tillgång till ett rikt språk, och vill använda det

Förslag till uppdrag för arbetet:

Uppdraget bör ha en tydlig ram och struktur som även ger utrymme för förändring baserat på nya beslut, forskningsresultat eller annat.

- Utveckla, och koppla närmare samman, verksamhetsområdena för läs- och litteraturfrämjande. Bidra till att de i större utsträckning stärker och drar nytta av varandra samt stödja metod- och kompetensutveckling inom området.
- Fungera som motor och samordnare för Läsrådet i Värmland
- Aktivt verka för att kommuner och andra aktörer i länet utvecklar sitt läsfrämjande arbete.
- Arbeta med metodutveckling och stimulans avseende nya sätt att tänka och göra läs-, skriv och litteraturfrämjande, sprida kunskap om metoder och arbetssätt som fungerar
- Bjuda in till träffar för kunskapsutveckling och erfarenhetsutbyte
- Fungera som ett stöd till läs-, skriv- och litteraturfrämjande verksamhet i länet
- Samverka med läs- och skriv- och litteraturutvecklare i andra regioner
- Omvärldspaning och omvärldsanalys inom området
- Följa upp, utvärdera och dokumentera
- Ha fokus på samhälls- och demokratiaspekten av läsning och språk
- Erbjud utbildning

3. Shared reading Värmland

Shared reading (SR) är en speciell metod för högläsning med efterföljande samtal i grupp utvecklad av den engelska litteraturvetaren Jane Davis. SR är en av flera metoder inom det större området biblioterapi. Det finns flera mål med SR, det kan handla om att ovana läsare ska komma i kontakt med läsning och skönlitteratur men också om att, genom texter, få möjlighet att samtala och reflektera över sånt som spelar roll i livet, möta andras perspektiv och må bra. SR kan med fördel samspela med kreativt skrivande samt utgöra en meningsfull komponent i arbetet med Kultur och hälsa.

Förslag till beslut:

- **Lägg in området biblioterapi/shared reading i *Värmlands Kulturplan 2022–2025* som ett område att utveckla och arbeta med i Region Värmland**
- **Ge ett uppdrag att fortsätta arbetet med Shared reading inom Kulturavdelningen under (i första hand) 3 år och att ett nytt beslut om eventuell fortsättning fattas efter det. Se nedan.**

Förslag till mål för regionens arbete med SR

- Den nyutbildade gruppen läsledare har stöd och ett sammanhang för fortsatt utveckling och användande av metoden
- SR ägs och används av många olika aktörer i länet
- Det finns ett användarvänligt digitalt forum för interaktion och utbyte avseende SR i Värmland
- Användandet av SR i Värmland är etablerat och kalibrerat mot länets behov och olika aktörers mål och uppdrag.
- Det finns en hållbar struktur för arbetet med SR i Värmland.

Förslag till uppdrag för regionens arbete med SR

En ansvarig funktion utses på Kulturavdelningen vid Region Värmland. Hen får i uppdrag att:

- Bjuda in till träffar för nätverket av utbildade läsledare. Syftet med träffarna är att skapa förutsättningar för fortsatt utveckling, lärande och kunskapsutbyte mellan deltagarna.
- Förmedla kontakt till befintliga läsledare för intresserade
- I samverkan med nätverket underhålla ett digitalt forum där de värmländska läsledarna kan kommunicera och interagera.
- Utveckla en interregional samverkan med Region Örebro avseende etablering av SR
- Utforska möjligheter till en utbildning inom *Reflekterande skrivande* i samverkan med Region Örebro
- Årligen från nätverket, samla in och sammanställa data avseende:
 - * Antal deltagare, samt vilka målgrupper som nåtts
 - * Antal grupper
 - * Antal kommuner, organisationer, arbetsställen där SR genomförts
 - * Upplevda hinder och möjligheter
 - * Beskrivning av nytta
 - * Beskrivning av planer framåt

Förslag till roller och ansvar inom arbetsområdet SR

Läsledarna

- Har eget ansvar för att implementera SR i sin egen verksamhet/ erbjuda det till olika aktörer som är intresserade
- Har ansvar för att fylla nätverksträffar och digitalt forum med relevant innehåll

Regionen

- Har ansvar för att skapa förutsättningar för att läsledarna träffas och kan utveckla sitt arbete och sitt lärande
- Har ansvar för att samla in och sammanfatta resultaten av aktuella uppföljningsvariabler (se ovan) i syfte att få kunskap om vad som kan utvecklas och förbättras för ökad nytta och användning av SR i Värmland.
- Har ansvar för att vidareutveckla samverkan med Region Örebro avseende SR

4. Infrastruktur för läs- och språkfrämjande – Läsrådet i Värmland

Det tar tid och energi att bygga upp intresse för att medverka i utvecklingsprocesser (vilka som helst) som ligger i utkanten av deltagares egna huvuduppdrag. Det är emellertid en väl investerad resurs, häri ligger en värdefull nyckel till att det som ska göras blir träffsäkert och adekvat samtidigt som det bygger beredskap för handlingskraft runt om i länet. En annan avgörande komponent det handlar om är att bygga tillit och samförstånd. I fall där insatser är tidsbegränsade (som t ex projekt) blir den här delen särskilt sårbar. Att med viss periodicitet börja om med nya insatser av projektkaraktär inom ett område som ett hållbart regionalt arbete med läsfrämjande kan leda till tillitens motsats. Det, i sin tur, kan leda till att det blir svårare att engagera olika samverkansparter i länet i framtiden. I Värmlandstrategin 2040 betonas viktiga nycklar för att lyckas med utveckling och förändring, en av dessa fokuserar just på att vi måste samverka på nya sätt för att lyckas. Styrkan ligger i att tillvara den handlingskraft som finns hos läs- och språkfrämjare i länet för ett mer inkluderande och hållbart

utvecklingsarbete som ger avtryck även på längre sikt. Som en viktig del i att bygga vidare på den samverkan och infrastruktur som byggts upp inom Värmland läser föreslås:

Förslag till beslut:

- **Vidmakthåll och bygg vidare på den infrastruktur för läsfrämjande som byggts upp inom Värmland läser genom att skapa ett regionalt läsråd. *Läsrådet i Värmland* ska fungera i linje med sin nationella motsvarighet men med Värmland som arena och vara en drivande och samordnande aktör inom det läsfrämjande arbetet i länet.**